

แนวทางและรูปแบบแก้ไขปัญหานี้สินเกษตรกร

กรณีศึกษากลุ่มพัฒนาเกษตรกร หมู่ 7
สภาเครือข่ายองค์กรเกษตรกรแห่งประเทศไทย
จังหวัดฉะเชิงเทรา
และครอบครัวนายจมิตร ณีวงศ์
ครอบครัวนายสัญญา ยะคะเสม
เกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์และพืชผักผสมผสาน
จังหวัดฉะเชิงเทรา

กลุ่มปฏิบัติงานท้องถิ่นไร่พรมแดน
กรกฎาคม 2558

กลุ่มพัฒนาเกษตรกร หมู่ 7 จังหวัดฉะเชิงเทรา

เมธี สิงห์สุธำ

บริบททั่วไปของ “กลุ่มพัฒนาเกษตรกร หมู่ 7”

“กลุ่มพัฒนาเกษตรกร หมู่ 7” ตั้งอยู่หมู่ที่ 3 ต.เกาะขนุน อ.พนมสารคาม จ.ฉะเชิงเทรา เป็นสมาชิกของสภาเครือข่ายองค์กรเกษตรกรแห่งประเทศไทย(สค.ปท.) เริ่มมีกระบวนการทำงานร่วมกันในลักษณะของกลุ่ม และเริ่มบริหารจัดการกลุ่มอย่างเป็นทางการราวๆ ช่วงปี 2549 เป้าหมายการทำงานของกลุ่มคือเพื่อให้สมาชิกสามารถแก้ไขปัญหาหนี้สินและรักษาที่ทำกินได้ วัตถุประสงค์หลักของกลุ่มมีสามประการ คือ 1. เพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สิน และปัญหาที่ดินที่ติดจำนอง 2. เพื่อเพิ่มอำนาจเจรจาต่อรองกับองค์กรภายนอก และ 3. เพื่อฟื้นฟูอาชีพให้กับสมาชิก

ภาพรวมการแก้ไขปัญหาหนี้สินของกลุ่มในระยะ 10 ปี จากวันที่เริ่มก่อตั้งกลุ่มจนถึง ณ ตอนนี้มีสมาชิกที่ได้รับการชำระหนี้แทน หรือชื้อหนี้จากกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร(กฟก.) แล้ว 33 ราย จากสมาชิกทั้งหมด 96 ราย คิดเป็นร้อยละ 39.29 ส่วนที่เหลืออีก 51 ราย เป็นสมาชิกที่ยังไม่ได้รับการชื้อหนี้ คิดเป็นร้อยละ 60.71 สถาบันเงินกู้ที่สมาชิกขอกู้มากที่สุดคือ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.)

สมาชิกกลุ่มที่ได้ขึ้นทะเบียนหนี้กับกองทุนฟื้นฟูแล้ว 78 ราย 89 บัญชี ต่อมา มีสมาชิกที่ปิดบัญชีหรือใช้หนี้หมดแล้ว 4 ราย และปรับโครงสร้างหนี้กับ ธ.ก.ส. 1 ราย รวมเป็น 5 ราย 5 บัญชี ดังนั้น ณ ปัจจุบันจึงมีสมาชิกเหลืออยู่จริงและขับเคลื่อนกระบวนการทำงานร่วมกับกลุ่มทั้งหมด 73 ราย 84 บัญชี

โครงสร้างการบริหารจัดการองค์กร

โครงสร้างการบริหารจัดการองค์กรของกลุ่มฯ ในปี 2558 มีคณะกรรมการที่อยู่ภายใต้โครงสร้างทั้งหมด 15 คน ประกอบด้วย

นายสมบัติ	มนทองเพิ่ม	ประธาน
นายจมินทร์	ณีนวงศ์	รองประธาน
นายโอบาส	จันทศรี	รองประธาน
นายสวาสดี	ทัพนมคง	รองประธาน
นายสัญญา	ยะคะเสม	เลขานุการ
นายอำไพ	เกตสุสุวรรณ	เหรัญญิก
นายมนัส	เจียเจริญ	ทะเบียน
นางวันทอง	เกียรติกำจรกุล	ทะเบียน
นายสายบัว	พนมสุขเจริญ	ตรวจสอบ
นายวิกร	ธนะสิทธิ์กุล	ตรวจสอบ
นางดวงกมล	สงวนชม	ตรวจสอบ
น.ส.เกษร	ดอนฮี	กรรมการ
นายประหยัด	อุทิศ	กรรมการ
นางวรรณา	นภทรัพย์	กรรมการ
นางกุรา	นิวัตร	กรรมการ

ทั้งนี้ในการปฏิบัติจริง จะมีการปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่ไปตามสถานการณ์ เป็นการดำเนินงานในลักษณะของการประสานงานช่วยเหลือภารกิจกันทุกฝ่าย ทั้งนี้สามารถแยกบทบาทการการบริหารจัดการกลุ่มได้เป็น 2 ส่วน คือ ภารกิจภายนอกและภารกิจภายในองค์กร ผู้ที่ทำหน้าที่ประสานงานภายนอกองค์กรประกอบด้วยสองคนหลักๆ คือ นายสัญญา ยะคะเสม และนายจมินทร์ ณีนวงศ์ ส่วนที่เหลือ ทำหน้าที่บริหารจัดการภายในองค์กรเป็นหลัก

ลักษณะอาชีพของสมาชิกกลุ่ม

อาชีพดั้งเดิมของสมาชิกกลุ่มทั้ง 84 ครอบครัว (สมาชิกที่ขึ้นทะเบียนกับ กฟก.แล้ว และสมาชิกที่สมัครใหม่แต่ยังไม่ได้ขึ้นทะเบียนกับ กฟก.) ก่อนการขึ้นทะเบียนเป็นสมาชิกของกองทุนฟื้นฟูฯ คืออาชีพเกษตรกรรวม แต่ปัจจุบันสมาชิกร้อยละ 50 ได้เปลี่ยนไปทำอาชีพอื่น เพราะอาชีพเกษตรไม่สามารถสร้างรายได้ที่สมดุลกับรายจ่ายของครอบครัว หรือทำแล้วขาดทุน และสมาชิกกลุ่มที่เปลี่ยนอาชีพนี้ส่วนใหญ่

เป็นกลุ่มที่ทำอาชีพปศุสัตว์(เช่น เลี้ยงไก่เนื้อ ไก่ไข่ เลี้ยงหมู)มาก่อน ดังนั้น เมื่อจัดกลุ่มอาชีพของสมาชิกในปัจจุบัน จึงแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือ กลุ่มที่ทำอาชีพเกษตร กับกลุ่มที่ไม่ได้ทำอาชีพเกษตร

กลุ่มที่ทำอาชีพเกษตร มีร้อยละ 50 ของสมาชิก 84 ครอบครัว แบ่งเป็น ทำนา ทำสวน และทำไร่ กลุ่มที่ทำนาเพียงอย่างเดียวมีประมาณร้อยละ 20 ส่วนกลุ่มที่ทำนาและทำไร่ควบคู่กันไป มีประมาณร้อยละ 30

กลุ่มที่ไม่ทำอาชีพเกษตร มีร้อยละ 50 แบ่งเป็นอาชีพค้าขายร้อยละ 30 รับจ้างทั่วไป (เช่น รับจ้างทำนา รับจ้างทำไร่ รับจ้างทำสวน ช่างปูน ช่างทำบ้าน ช่างเหล็ก ฯ) ร้อยละ 15 ขับรถบรรทุกร้อยละ 4 อาชีพอื่นๆ(อาชีพของคนที่มีอายุมาก เช่น จักสาน ทำไม้กวาด) ร้อยละ 1

กิจกรรมของกลุ่ม ณ ปัจจุบัน มี 2 กิจกรรม คือ **"กิจกรรมกลุ่มออมทรัพย์"** ซึ่งสมาชิกจะต้องเข้าร่วมทุกราย และนำเงินมาออมทุกเดือน ในวันเดียวกันกับวันนัดประชุมประจำเดือนของกลุ่ม และอีกกิจกรรมคือ **"กิจกรรมกลุ่มฌาปนกิจศพ"** ซึ่งจะมีการระดมปัจจัยค่าทำศพเป็นครั้งๆไป ตามสถานการณ์ ทั้ง 2 กิจกรรมมีรายละเอียดดังนี้

กลุ่มออมทรัพย์

กิจกรรมกลุ่มออมทรัพย์ เป็นเครื่องมือหนึ่งที่ทำให้สมาชิกมีกิจกรรมร่วมกันทุกเดือน เนื่องจากกลุ่มกำหนดให้ทุกวันที 3 ของเดือน ซึ่งเป็นวันนัดประชุมประจำเดือนของกลุ่ม สมาชิกจะต้องนำเงินมาออมในวันนั้นด้วย

ในส่วนมาตรการหรือข้อตกลงร่วมของกลุ่มเกี่ยวกับการออมของสมาชิกนั้น ได้มีการวางไว้แบบหลวมๆ เพื่อให้สามารถยืดหยุ่นได้ตามสถานการณ์ คือ

1. สมาชิกต้องนำเงินเข้าฝากออมทรัพย์ทุกเดือน เดือนละไม่ต่ำกว่า **100** บาท จึงจะมีสิทธิได้รับเงินปันผล ทุกๆ สิ้นปี โดยสมาชิกจะได้รับเงินปันผลร้อยละ **5** บาทของเงินออมทรัพย์ที่มีอยู่
2. หากเดือนไหนมีสมาชิกคนใดไม่นำเงินมาออม ก็มีมาตรการรองรับไว้ว่า สมาชิกคนนั้นจะต้องจ่ายค่าปรับร้อยละ **20** บาทต่อเดือน คิดบวกเพิ่มไปเรื่อยๆ ทุกเดือน จนกระทั่งสมาชิกคนนั้นจะนำเงินมาออมและจ่ายค่าปรับจนครบตามจำนวนเดือนที่ติดค้างไว้
3. มาตรการรองรับอื่นๆ ยังต้องมีการปรับเปลี่ยน และแก้ไขไปเรื่อยๆ เพื่อให้ครอบคลุม สามารถใช้ปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมและเป็นจริงมากที่สุด

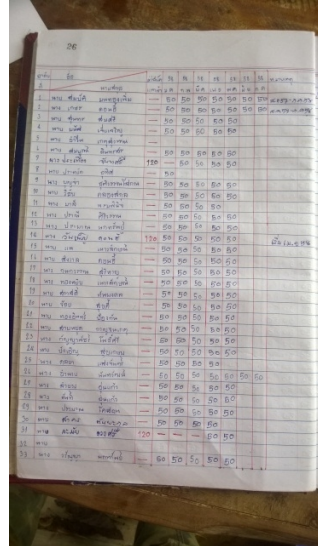
แนวคิดของการทำกลุ่มออมทรัพย์คือ ความคาดหวังว่าในอนาคตหากสามารถบริหารจัดการเงินออมทรัพย์ได้ดีเหมือนกับที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เงินออมทรัพย์ก้อนนี้อาจจะเป็นหลักประกันสำหรับความอยู่รอดของกลุ่มได้ เพราะสามารถนำไปบริหารจัดการเรื่องอื่นๆ ให้เกิดดอกออกผลได้อีกหลายอย่าง นอกเหนือจากการให้สมาชิกกู้เพียงอย่างเดียวเท่านั้น อีกเหตุผลหนึ่งที่กลุ่มคิดคือ หากมองแบบผิวเผินการออมทรัพย์คือการนำเงินมารวมกันแล้วบริหารจัดการให้เกิดดอกออกผล แต่หากมองให้ลึกแล้ว การทำงานกลุ่มออมทรัพย์คือการบริหารจัดการกลุ่มร่วมกัน ซึ่งทำให้สมาชิกรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของร่วมกัน

ระเบียบปฏิบัติของการบริหารจัดการเงินออมทรัพย์ในปัจจุบันคือ

1. ทุกๆ วันที่ 3 ของเดือน ซึ่งเป็นวันประชุมประจำเดือนของกลุ่ม หลังจากสมาชิกนำเงินมาออมครบทุกคนแล้ว เงินก้อนนี้จะถูกปล่อยให้สมาชิกกู้(ส่วนใหญ่เงินทั้งหมดถูกสมาชิกกู้ไปทั้งหมด ยกเว้นบางเดือนเท่านั้นที่จะมีเงินเหลือค้างอยู่ที่กลุ่ม)
2. สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เท่านั้นจึงจะมีสิทธิ์ขอกู้เงิน ซึ่งมีเพดานการกู้ไม่เกิน 200,000 บาท และต้องมีโฉนดที่ดินเป็นหลักประกัน
3. สมาชิกที่กู้ยืมเงินจากกลุ่มออมทรัพย์จะต้องจ่ายดอกเบี้ยคืนให้กลุ่มสัดส่วนร้อยละ 1 บาทต่อเดือน
4. ทุกๆ สิ้นปีจะมีการสรุปยอดผลการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์ ดอกเบี้ยที่เกิดขึ้นจากการปล่อยเงินกู้ให้กับสมาชิกด้วยยอดเงินที่มีอยู่ตอนนี้ (ประมาณ 800,000 บาท) จะมีดอกเบี้ยในช่วงสิ้นปีประมาณ 100,000 บาท ซึ่งดอกเบี้ยจำนวนนี้จะถูกแบ่งออกเป็นสองส่วน ส่วนละห้าสิบลเปอร์เซ็นต์ แล้วนำมาบริหารจัดการดังนี้
 - 4.1 ห้าสิบลเปอร์เซ็นต์แรก จะถูกปันผลคืนให้กับสมาชิก ตามสัดส่วนเงินออมที่สมาชิกแต่ละคนมีอยู่ ร้อยละ 5
 - 4.2 ส่วนอีกห้าสิบลเปอร์เซ็นต์ที่เหลือ จะถูกนำไปเป็นค่าบริหารจัดการของกลุ่ม เช่น
 - การจ้างเจ้าหน้าที่(ลูกหลานของสมาชิกกลุ่ม)ช่วยงานบริหารจัดการ ทุกวันที่มีการนัดออมเงิน/ วันประชุมประจำเดือนของกลุ่ม โดยจ่ายค่าจ้างวันละ 300 บาท
 - จ่ายค่าเช่าศูนย์ประสานงานกลุ่ม รวมทั้งค่าน้ำประปา และค่าไฟฟ้า เดือนละ 1,500 บาท

การเปิดรับสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ ไม่ได้จำกัดว่าต้องเป็นสมาชิกกลุ่มพัฒนาเกษตรกร หมู่ 7 ซึ่งเป็นกลุ่มที่แก้ไขปัญหาหนี้สินเกษตรกรเท่านั้น แต่กลุ่มได้เปิดรับสมาชิกภายนอกกลุ่มด้วย ทำให้ทราบว่านับจากวันที่กลุ่มเริ่มระดมเงินออมทรัพย์จากสมาชิกตั้งแต่ปี 2552 แล้วมาจดทะเบียนเป็นกลุ่มออมทรัพย์อย่างเป็นทางการในวันที่ 3 สิงหาคม 2555 จนถึงวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2558 กลุ่มมีสมาชิกจำนวนทั้งสิ้น 170

รายมียอดเงินออมทรัพย์ รวมดอกเบี้ยที่เกิดจากเงินกู้ประมาณ 800,000 บาท และเริ่มปล่อยกู้ให้กับสมาชิกหลังจากระดมเงินออมทรัพย์จากสมาชิกได้ 6 เดือน

ประเภทเงินกู้กลุ่มออมทรัพย์

ประเภทของการกู้ยืมเงินจากกลุ่มออมทรัพย์นั้น กลุ่มได้มีการแยกประเภทเงินกู้ออกเป็น 3 แบบ คือ

แบบที่ 1 คือการกู้แบบใช้สมุดบัญชีของตนเองค้ำประกัน การกู้แบบนี้ สมาชิกสามารถขอกู้เป็นจำนวนเงินที่ไม่เกินยอดเงินฝากที่มีอยู่ในบัญชีของตนเอง

แบบที่ 2 คือการกู้ที่ต้องใช้คนค้ำประกัน จะใช้ในกรณีที่สมาชิกขอกู้ในวงเงินที่เกินจากยอดเงินในบัญชีออมทรัพย์ การกู้แบบนี้ต้องใช้คนค้ำ 2 คน (สมาชิกแต่ละคน สามารถเซ็นค้ำประกันเงินกู้ 2 คน และเมื่อรวมยอดเงินในบัญชีของทั้งสามคน (สมาชิกที่ขอ 1 คน และผู้ค้ำประกันอีก 2 คน) รวมกันแล้วจำนวนเงินที่ขอกู้ต้องไม่เกินนั้น

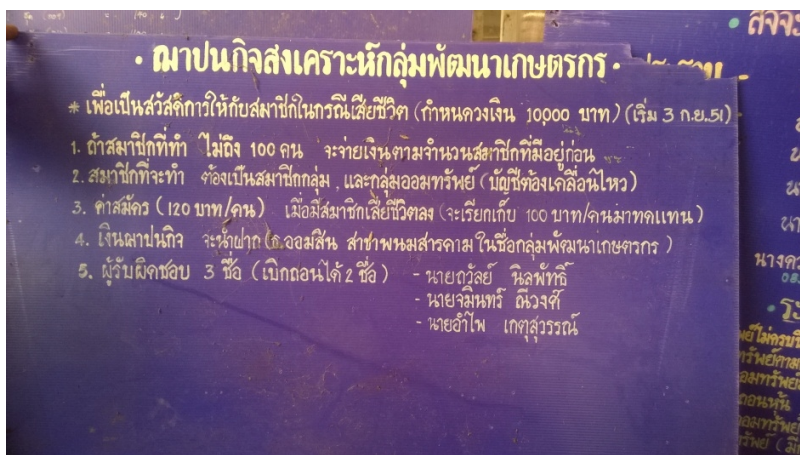
แบบที่ 3 คือการกู้ที่มีวงเงินจำนวนมากเกินกว่าแบบที่ 2 สมาชิกคนนั้นๆ จะต้องใช้หลักทรัพย์ค้ำประกัน ซึ่งการใช้หลักทรัพย์ค้ำประกันเงินกู้ชนิดนี้ ส่วนใหญ่จะเป็นโฉนดที่ดิน ซึ่งกลุ่มได้มีมติร่วมกันว่าโฉนดที่นำมาค้ำประกันนั้น ต้องมีคนในครอบครัวของสมาชิกคนนั้นๆ รับรู้ด้วย

นอกจากกิจกรรมกลุ่มออมทรัพย์ที่กำลังดำเนินการอยู่ในปัจจุบันแล้ว กลุ่มยังมีกิจกรรมที่ได้วางเอาไว้สำหรับอนาคตอยู่ 2 กิจกรรม คือ การทำกลุ่มผลิตปุ๋ยหมัก และการทำกลุ่มผลิตเอทานอลจากมันสำปะหลัง **สำหรับการทำเอทานอลจากมันสำปะหลัง** กลุ่มมีแนวคิดว่ามีสมาชิกหลายรายที่ปลูกมันสำปะหลัง หากมีการแปรรูปจากหัวมันสำปะหลัง เป็นเอทานอลจะสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสมาชิกได้ **ส่วนการทำปุ๋ยหมัก** เป็นโครงการที่ขอรับงบประมาณสนับสนุนจาก กฟก. ไปแล้ว ตอนนี้อยู่เพียงการอนุมัติงบประมาณ ในหลักการเบื้องต้นคือ การซื้อวัตถุดิบจากภายนอกกลุ่มมาหมักเป็นปุ๋ยเอง แต่กลุ่มมีแผนที่จะพัฒนาไปสู่การที่ไม่ต้องซื้อวัตถุดิบจากภายนอก แต่จะหาวิธีการผลักดันให้สมาชิกกลุ่มเป็นผู้ผลิตเอง

กลุ่มฌาปนกิจศพ

กิจกรรมกลุ่มฌาปนกิจศพเริ่มดำเนินการเมื่อปี 2554 มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อดูแลสมาชิกกลุ่มเมื่อเสียชีวิต หลักการคร่าวๆ ของกลุ่มฌาปนกิจประกอบด้วย

1. ผู้ที่จะสมัครเป็นสมาชิกกลุ่มฌาปนกิจได้ ต้องเป็นสมาชิกของของกลุ่มออมทรัพย์เท่านั้น และมีค่าธรรมเนียมแรกเข้าของการเป็นสมาชิก 120 บาท
2. ในวันประชุมประจำเดือนของกลุ่ม สมาชิกต้องจ่ายเงินค่าฌาปนกิจเดือนละ 50 บาท
3. หากสมาชิกไม่จ่ายเงินค่าฌาปนกิจติดต่อกัน 6 เดือนจะถูกตัดสิทธิ์จากการเป็นสมาชิกกลุ่ม แต่ยังมีสิทธิ์ที่จะสมัครเข้าเป็นสมาชิกใหม่ได้ และต้องจ่ายค่าธรรมเนียมแรกเข้า 120 บาท
4. สมาชิกต้องจ่ายเงินค่าฌาปนกิจติดต่อกันอย่างน้อย 6 เดือนจึงจะได้รับสิทธิ์

นับจาก 4 ปีที่เริ่มดำเนินการ กลุ่มฌาปนกิจมาได้มีการจ่ายค่าสวัสดิการในส่วนนี้คืนให้กับสมาชิกแล้วทั้งหมด 5 ราย ส่วนสิทธิประโยชน์ที่สมาชิกจะได้รับ หลังจากที่ยังจ่ายค่าฌาปนกิจอย่างน้อย 6 เดือน ประกอบด้วย

1. กลุ่มจะเป็นเจ้าภาพสวดศพ 1 คืน
2. สมาชิกจ่ายเงินครบ 6 เดือน ถึง 1 ปี กลุ่มจะจ่ายค่าฌาปนกิจตอนเสียชีวิต 10,000 บาท
3. สมาชิกจ่ายเงินครบ 2 ปี กลุ่มจะจ่ายค่าฌาปนกิจตอนเสียชีวิต 15,000 บาท
4. สมาชิกจ่ายเงินครบ 3 ปี กลุ่มจะจ่ายค่าฌาปนกิจตอนเสียชีวิต 20,000 บาท
5. สมาชิกจ่ายเงินครบ 4 ปี กลุ่มจะจ่ายค่าฌาปนกิจตอนเสียชีวิต 25,000 บาท
6. สมาชิกจ่ายเงินครบ 5 ปีขึ้นไป กลุ่มจะจ่ายค่าฌาปนกิจตอนเสียชีวิต 30,000 บาท

การตั้งกลุ่มฌาปนกิจให้เป็นหนึ่งในกิจกรรมของกลุ่ม นอกจากความต้องการให้สมาชิกมีสวัสดิการตอนเสียชีวิตแล้ว หนึ่งคือการดึงสมาชิกให้เข้าร่วมประชุมประจำเดือนของกลุ่ม เนื่องจากวันประชุมประจำเดือนจะเป็นวันเดียวกันกับการจ่ายเงินค่าฌาปนกิจ

ระบบการจ่ายค่าบำรุงของกลุ่ม

การบริหารจัดการองค์กรเป็นภารกิจร่วมที่กลุ่มถือว่าต้องช่วยกันผลักดันกิจกรรมต่างๆ ให้เป็นไปตามแผนที่กลุ่มได้ร่วมกันวางเอาไว้ ภารกิจอีกอย่างหนึ่งที่สมาชิกทุกคนต้องร่วมกันรับผิดชอบก็คือ การจ่ายเงินสนับสนุนการบริหารจัดการองค์กรสำหรับเป็นค่าดำเนินกิจกรรมต่างๆของกลุ่ม โดยเฉพาะการดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สินของสมาชิก ซึ่งกลุ่มได้มีการกำหนดอัตราไว้เป็นลำดับขั้นตามปริมาณหนี้สินที่สมาชิกมีอยู่ ดังนี้

กลุ่มที่ 1 คือสมาชิกที่ไม่มีหนี้สินค้างชำระกับสถาบันการเงินใดเลย แต่อยู่ในกระบวนการฟื้นฟูอาชีพของกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร(กฟก.) ต้องจ่ายค่าบำรุงองค์กรในอัตรา 300 บาทต่อปี

กลุ่มที่ 2 คือกลุ่มที่มีหนี้สินค้างชำระกับสถาบันการเงินตั้งแต่ 1 - 100,000 บาท ต้องจ่ายค่าบำรุงองค์กรในอัตรา 300 บาทต่อปี

กลุ่มที่ 3 คือกลุ่มที่มีหนี้สินค้างชำระกับสถาบันการเงินตั้งแต่ 100,001 - 500,000 บาท ต้องจ่ายค่าบำรุงองค์กรในอัตรา 500 บาทต่อปี

กลุ่มที่ 4 คือกลุ่มที่มีหนี้สินค้างชำระกับสถาบันการเงินตั้งแต่ 500,001 – 1,000,000 บาท ต้องจ่ายค่าบำรุงองค์กรในอัตรา 700 บาทต่อปี

กลุ่มที่ 5 คือกลุ่มที่มีหนี้สินค้างชำระกับสถาบันการเงินตั้งแต่ 1,000,001 – 2,500,000 บาท ต้องจ่ายค่าบำรุงองค์กรในอัตรา 1,000 บาทต่อปี

กลุ่มที่ 6 คือกลุ่มที่มีหนี้สินค้างชำระกับสถาบันการเงินตั้งแต่ 2,500,001 บาทขึ้นไป ต้องจ่ายค่าบำรุงองค์กรในอัตรา 2,000 บาทต่อปี

อัตราการจ่ายในลำดับชั้นต่างๆ ดังที่กล่าวมา เป็นมติของที่ประชุมในช่วงปลายปี 2557 ที่สมาชิกทุกคนต้องปฏิบัติตาม โดยมตินี้เริ่มดำเนินการในปลายปี 2557 เช่นเดียวกัน

ปัญหาอุปสรรคของกลุ่ม

ปัญหาที่กลุ่มพัฒนาเกษตรกรรมหมู่ 7 คิดว่าเป็นปัญหาหลักก็คือ การที่สมาชิกเห็นความสำคัญของการประชุมกลุ่มน้อย การให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมประชุมกลุ่มทุกๆ เดือนจะมีสมาชิกร่วมประชุมประมาณครึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมด ดังนั้น มาตรการที่กลุ่มนำมาใช้สำหรับดึงให้สมาชิกเข้าร่วมประชุมก็คือ การจัดให้มีกิจกรรมอื่นๆ ในวันประชุมประจำเดือน ซึ่งในปัจจุบันมีกิจกรรมหลักอยู่สองกิจกรรมดังที่ได้กล่าวไปคือ กิจกรรมกลุ่มออมทรัพย์ และกิจกรรมฌาปนกิจ แต่หากมีกิจกรรมที่นอกเหนือจากนี้ อันจะเป็นประโยชน์สำหรับกลุ่มและสมาชิก กลุ่มจะพยายามจัดกิจกรรมนั้นๆ ให้มาอยู่ในวันเดียวกันกับวันประชุมประจำเดือนทั้งหมด

ประเด็นต่อมาคือ สมาชิกส่วนใหญ่คือผู้สูงอายุ ไม่มีคนรุ่นใหม่เข้ามาสานต่อแนวคิดและภารกิจที่ต้องอาศัยประสบการณ์จากคนรุ่นใหม่เพื่อดำเนินการ โดยเฉพาะการบันทึกข้อมูลเพื่อเป็นหลักฐานต่างๆ ปัญหานี้เป็นประเด็นที่กลุ่มยังไม่สามารถหาช่องทางในการอุดช่องโหว่ได้

ความสำเร็จของกลุ่ม

ลำดับแรก คือ กลุ่มสามารถผลักดันให้เกิดการแก้ไขปัญหานี้สินของสมาชิกกลุ่มได้ถึง 35 ราย และสามารถรักษาที่ดินไว้ได้ 40 แปลง รวมทั้งหมด 276 ไร่ 1 งาน 98 ตารางวา ผ่านกลไกของกลุ่มฯ ที่ประสานงานกับกองทุนฟื้นฟูฯ

ลำดับที่สอง คือ การรวมกลุ่มของสมาชิก ทำให้สามารถมองเห็นช่องทางในการแก้ไขปัญหามากขึ้นจากการระดมสมองและให้ความเห็นต่อการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม

ลำดับที่สาม คือ การจัดให้มีกิจกรรมกลุ่มอย่างต่อเนื่อง ทำให้สมาชิกสามารถรวมตัวเกาะกลุ่มกันได้นาน และมีแนวโน้มของการเติบโตขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะกลุ่มออมทรัพย์ มองในเชิงคุณภาพ กลุ่มสามารถบริหารจัดการได้มีคุณภาพมากขึ้นเรื่อยๆ สามารถนำจุดอ่อนมาเป็นจุดแข็ง เช่น การขาดบุคลากรในการทำงาน กลุ่มได้ให้ลูกหลานของสมาชิกเข้ามาหนุนเสริมการทำงานในส่วนนี้ ซึ่งนอกจากจะเป็นการอุดหนุนของใจของกลุ่มแล้ว ยังเป็นการดึงให้คนรุ่นใหม่เข้ามามีส่วนร่วมและต่อยอดการทำงานของกลุ่มได้อีกด้วย และเมื่อมองในเชิงปริมาณ ตัวแปรที่ชี้ได้อย่างชัดเจนคือ ตัวเลขเงินออมของกลุ่มที่เพิ่มขึ้นทุกปี รวมถึงเงินปันผลที่เกิดจากการปล่อยเงินกู้ดอกเบี่ยต่ำให้กับสมาชิกที่เพิ่มขึ้นทุกปี

ลำดับที่สี่ คือ กลุ่มสามารถใช้กิจกรรมกลุ่มเป็นกลยุทธ์ในการสร้างการมีส่วนร่วมของสมาชิก เช่น ประการแรก สมาชิกต้องนำเงินมาออมทุกๆ วันที่ 3 ของเดือน หากสมาชิกขาดการออมอย่างต่อเนื่อง สมาชิกคนนั้นๆ จะไม่มีสิทธิ์ได้เงินปันผลในปีนั้นๆ ประการที่สอง สมาชิกต้องไม่ขาดประชุมติดต่อกันเป็นระยะเวลา 6 เดือน หากสมาชิกคนใดขาดประชุมเกิน 6 เดือน จะถูกตัดให้สิ้นสภาพการเป็นสมาชิกกลุ่ม ซึ่งหมายความว่าขาดสิทธิทุกประเภทที่กลุ่มมีให้กับสมาชิก และหากต้องการเป็นสมาชิกกลุ่ม ต้องทำการสมัครสมาชิกและจ่ายเงินค่าธรรมเนียมแรกเข้าใหม่อีกรอบ

การรวมกลุ่มในระยะที่ผ่านมา ทำให้เกิดกิจกรรมกลุ่มที่เริ่มเป็นรูปเป็นร่างขึ้นมา กิจกรรมกลุ่มทำให้งานบริหารจัดการต้องเพิ่มความละเอียดมากขึ้น แต่ขณะเดียวกันงานด้านการผลักดันให้สมาชิกหันมาให้ความสำคัญในเรื่องอื่นๆ ที่กลุ่มผลักดัน นอกเหนือจากการแก้ปัญหานี้สินนั้น ยังดำเนินการไปได้ไม่มากนัก โดยเฉพาะการปรับรูปแบบการผลิตมาสู่การปลูกแบบหลากหลายแทนการปลูกพืชเชิงเดี่ยวเพียงอย่างเดียว อย่างไรก็ตาม วัฏธรรมเชิงประจักษ์ระดับแปลงก็ยังเป็นกุญแจสำคัญที่จะทำให้สมาชิกก้าวตามดังนั้น ด้วยความเชื่อนี้ทำให้แกนนำกลุ่มบางราย มีแนวคิดที่ต้องเริ่มเดินหน้าเรื่องการสร้างวัฏธรรมในแปลงเกษตรเพื่อเป็นแนวทางและแบบอย่างให้กับสมาชิกกลุ่ม

กรณีศึกษาการแก้ไขปัญหาหนี้สินและรักษาที่ทำกิน ครอบครัวนายจมินทร์ ณีวงศ์

“จมินทร์ ณีวงศ์” ปัจจุบันอายุ 63 ปี เป็นคนที่เกิดและเติบโตในพื้นที่อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา ในครอบครัวมีสมาชิกทั้งหมด 5 คน คือ จมินทร์ ภรรยา และลูกๆ อีก 3 คน แต่ปัจจุบันลูกสองคนแต่งงานและย้ายครอบครัวออกไป ส่วนลูกสาวคนเล็กที่ยังไม่แต่งงาน ทำงานอยู่ที่กรุงเทพฯ จมินทร์จึงอยู่กับภรรยาที่บ้านสองคน อาชีพหลักของครอบครัวคืออาชีพเกษตร มีรายได้หลักมาจากการทำเกษตร และขายผลผลิตทางการเกษตร พืชหลักที่ปลูกคือข้าว มันสำปะหลัง และสวนผักผลไม้ผสมผสาน โดยเริ่มทำสวนผักผลไม้ผสมผสานบนเนื้อที่ประมาณ 2 ไร่ เมื่อปี 2557

แนวคิดของการเข้าร่วมกลุ่ม

ช่วงปี 2545 และ ปี 2546 ก่อนจมินทร์เข้าร่วมกับกลุ่มพัฒนาเกษตรกร จมินทร์เป็นสมาชิกของกลุ่มเกษตรกรอื่น ซึ่งขับเคลื่อนประเด็นการแก้ไขปัญหาหนี้สินเช่นกัน แต่ด้วยข้อจำกัดของกลุ่ม โดยเฉพาะแนวการทำงานที่ไม่โปร่งใส และความไม่เอาใจจริงเอาจ้างของทีมทำงาน ทำให้จมินทร์ลาออกจากกลุ่ม

ปี 2548 จมินทร์ได้สมัครเป็นสมาชิกของ “กลุ่มหัวสำโรงพัฒนาการเกษตร” เป็นกลุ่มที่จมนทร์ได้มีโอกาสพูดคุยแลกเปลี่ยนกับ สัญญา ยะคะเสม (ปัจจุบันเป็นเลขาธิการกลุ่มพัฒนาเกษตรกรฯ) และได้ร่วมกันประเมินสถานการณ์ความคืบหน้าของการแก้ไขปัญหาหนี้สินของกลุ่มที่ล่าช้า ด้วยปัญหาภายในกลุ่มเป็นเงื่อนไขสำคัญ ทั้งสองคนจึงตัดสินใจลาออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มนี้ และมาก่อตั้งกลุ่มใหม่ในปี 2549 ซึ่งก็คือ “กลุ่มพัฒนาเกษตรกร หมู่ 7” ในปัจจุบัน

สิ่งที่ได้เรียนรู้จากการรวมกลุ่ม

ประสบการณ์จากการเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มต่างๆ ทำให้จมนทร์ได้เรียนรู้แนวทาง วิธีการวางแผนการทำงานของกลุ่ม สามารถนำประสบการณ์เหล่านั้นมาปรับใช้ให้เป็นประโยชน์กับกลุ่มปัจจุบัน นอกจากนี้ยังได้ความรู้และเห็นช่องทางของการเจรจาต่อรองปัญหาหนี้สินและการรักษาที่ทำกินของเกษตรกรรู้จักวิเคราะห์และเรียนรู้ที่จะต่อรองให้เกิดการแก้ไขปัญหาหนี้สินในเชิงนโยบาย ควบคู่ไปกับการลงมือปฏิบัติจริงระดับพื้นที่ เช่น การทำกลุ่มออมทรัพย์ การดำเนินการเจรจาต่อรองหนี้ และการประสานงานกับสมาชิก

ความสูญเสียในการสูญเสียที่ดิน

ครอบครัวของจมีนทร์มีที่ดินทั้งหมด 7 แปลง แปลงที่ 1 มีเนื้อที่ 29 ไร่ แปลงที่ 2 มีเนื้อที่ 24 ไร่ แปลงที่ 3 มีเนื้อที่ 24 ไร่ แปลงที่ 4 มีเนื้อที่ 17 ไร่ แปลงที่ 5 มีเนื้อที่ 13 ไร่ แปลงที่ 6 มีเนื้อที่ 5 ไร่ และแปลงที่ 7 มีเนื้อที่ 25 ไร่ รวมเนื้อที่ทั้งหมด 137 ไร่ ซึ่งปัจจุบัน ที่ดินทั้งหมด 7 แปลงนี้ ติดจ่านองอยู่กับสถาบันการเงินทั้งหมดมาตั้งแต่รุ่นพ่อแม่ของจมีนทร์ กล่าวคือ

ที่ดินแปลงที่ 1 มีเนื้อที่ 29 ไร่ ใช้ปลูกมันสำปะหลัง 2 ไร่ ส่วนที่เหลือปล่อยให้ว่างไว้ ไม่ได้ใช้ประโยชน์ ที่ดินแปลงนี้ติดภาระหนี้อยู่กับกองทุนหมุนเวียนเพื่อการกู้ยืมแก่เกษตรกรและผู้ยากจน(กขก.) ซึ่งจมีนทร์กำลังดำเนินการไถคืนโดยการทยอยใช้หนี้คืนเรื่อยๆ จากเงินต้นที่ขอกู้เพียง 5 หมื่นบาท ผ่านมาจนถึงปัจจุบันมีเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยคงเหลือค้างชำระประมาณ 2 แสนกว่าบาท

ที่ดินแปลงที่ 2 มีเนื้อที่ 24 ไร่ เป็นแปลงที่อยู่ติดกับที่ดินแปลงที่ 1 ทำประโยชน์โดยการปลูกมันสำปะหลังเต็มทั้งแปลง ที่ดินแปลงนี้ติดจ่านองอยู่กับธนาคารทหารไทย ยอดหนี้รวมดอกเบี้ยค้างชำระประมาณ 2 ล้านบาท ช่วง 10 ปีที่ผ่านมาจมีนทร์ไม่สามารถนำเงินไปชำระหนี้คืนได้ ดังนั้นจึงถูกฟ้องล้มละลาย ปัจจุบันสถานะของที่ดินแปลงนี้อยู่ในชั้นของการพิทักษ์ทรัพย์ (ชะลอไว้เพื่อให้ กฟก.ซื้อหนี้) ของกองล้มละลาย กรมบังคับคดี กระทรวงยุติธรรม

ที่ดินแปลงที่ 3 มีเนื้อที่ 24 ไร่ ใช้ประโยชน์สำหรับทำนา ปลูกข้าว กข.51 เต็มพื้นที่เดิมที่ที่ดินแปลงนี้ถูกจ่านองอยู่ที่ธนาคารศรีนคร มียอดหนี้พร้อมดอกเบี้ยค้างชำระประมาณ 4 แสนกว่าบาท ปัจจุบันกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร (กฟก.) ได้ชำระหนี้แทนแล้ว เหลือยอดเงินที่ต้องชำระให้กับกองทุน 2.3 แสนบาท ซึ่งจมีนทร์ทยอยจ่าย

ให้กับกองทุนทุกปี ปีละ 1.6 หมื่นบาท โดยที่ กฟก.คิดดอกเบี้ยร้อยละ 1 บาทต่อปี และจมีนทร์ได้จ่ายมาแล้ว 2 ปี

ที่ดินแปลงที่ 4 มีเนื้อที่ 17 ไร่ ใช้ประโยชน์สำหรับปลูกมันสำปะหลัง มะขาม และยางพารา ที่ดินแปลงนี้ไม่มีรายได้จากผลผลิต เนื่องจากไม่มีเวลาดูแลรักษา ติดจำนองอยู่ที่ธนาคารนครหลวงไทย

ที่ดินแปลงที่ 5 มีเนื้อที่ 13 ไร่ ใช้ปลูกข้าวหอมมะลิ ใ้ปลูกอินทรีย์ และไม่ฉีดสารกำจัดศัตรูพืช แต่ทำน้ำหมักชีวภาพไล่แมลงฉีดแทน ปีที่ผ่านมาที่ดินแปลงนี้ผลิตข้าวได้ทั้งหมด 300 ถัง ซึ่งถูกเก็บไว้บริโภคภายในครัวเรือนทั้งหมด

ที่ดินแปลงที่ 6 มีเนื้อที่ 5 ไร่ ที่ดินแปลงนี้อยู่ติดกับที่ดินแปลงที่ 5 จึงใช้ประโยชน์สำหรับการทำนาปลูกข้าวหอมมะลิเหมือนกัน

ปัจจุบันที่ดินทั้ง 3 แปลง คือ แปลงที่ 4 แปลงที่ 5 และแปลงที่ 6 ติดภาระผูกพันอยู่กับบริษัทบริหารสินทรัพย์สุขุมวิทจำกัด จากการที่น้องชายของจมีนทร์ถูกนายจ้างนำเอกสารสิทธิที่ดินไปเป็นหลักทรัพย์ค้ำประกันเงินกู้จำนวน 1.2 ล้านบาท แล้วนายจ้างก็หายสาบสูญไป ด้วยความที่จมีนทร์ไม่ต้องการสูญเสียที่ดินซึ่งเป็นมรดกของพ่อแม่ไป จึงรับภาระหาวิธีไถ่ถอนที่ดินทั้งสามแปลงนี้คืนจากเจ้าหนี้ ซึ่งแต่เดิมคือธนาคารนครหลวงไทย แต่ปัจจุบันนี้ก่อนนี้ได้ถูกขายทอดตลาด และบริษัทบริหารสินทรัพย์เป็นผู้รับซื้อนี้ก่อนหน้าไว้ ดังนั้นภาระผูกพันในปัจจุบันจึงมาอยู่ที่บริษัทบริหารสินทรัพย์สุขุมวิทจำกัด

ที่ดินแปลงที่ 7 มีเนื้อที่ 25 ไร่ ใช้ประโยชน์โดยการปลูกไม้ใช้สอย คือ ยางนา สักทอง กันเกรา และยูคาลิปตัส เดิมทีที่ดินแปลงนี้เป็นมรดกขายของจมีนทร์ ที่เป็นภาระผูกพันจากการที่นำสาวไปขอกู้เงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) เป็นเงินจำนวน 8,000 บาท โดยมีพ่อและแม่ของจมีนทร์ เป็นผู้เซ็นค้ำประกันเงินกู้ให้ แต่น้ำสาวไม่ได้ผ่อนชำระคืนให้กับ ธ.ก.ส. จนหนี้สินพอกพูนสูงถึง 2 แสนกว่าบาท ต่อมา ธ.ก.ส. ชูจะยึดบ้านของพ่อกับแม่จมีนทร์ ยายจึงตัดสินใจจะขายที่ดินแปลงนี้แล้วนำ

เงินมาใช้หนี้คืนให้กับ ธ.ก.ส. แต่จมนินทร์ไม่ยอมที่จะสูญเสียที่ดินมรดกไป จึงได้ไปเจรจากับสำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (สปก.) เพื่อขอขายที่ดินให้ และ สปก. ได้รับซื้อไว้ในราคา 2 แสนบาท ในข้อตกลงนี้ จมนินทร์ จะขอเช่าซื้อคืนจาก สปก. ด้วยจำนวนเงินเท่ากับที่ขายไปคือ 2 แสนบาท ซึ่งปัจจุบันที่ดินแปลงนี้ได้ถูกโอนมาเป็นชื่อของจมนินทร์แล้ว และอยู่ระหว่างการผ่อนชำระ

การเปลี่ยนแปลงแนวคิดและระบบการผลิต

ในช่วงเริ่มต้นของการปรับระบบการผลิตในแปลง จมนินทร์ไม่มีแนวคิดในเรื่องของการทำเกษตรผสมผสานแต่อย่างใด เนื่องจากให้ความสำคัญกับปัญหาหนี้สินเพียงอย่างเดียว แนวคิดในการแก้ไขปัญหาจึงพุ่งเป้าไปที่ปัญหาหนี้สินและรักษาที่ดินเพียงเท่านั้น คำพูดแทนแนวคิดจมนินทร์ก่อนหน้านี้อีกคือ "หากไม่สามารถแก้ไขปัญหาหนี้สินและรักษาที่ดินของตนเองให้สำเร็จ การทำเกษตรผสมผสานก็ยังคงไม่สามารถเริ่มต้นได้เช่นกัน"

การเปลี่ยนแปลงแนวคิดเริ่มต้นเมื่อ 2 ปีที่ผ่านมา เมื่ออาชีพของภรรยาคือการรับจ้างทำอาหารกลางวันให้กับเด็กนักเรียนประถมศึกษาแห่งหนึ่ง มีเหตุให้ต้องหยุดชะงักลงด้วยไม่มีเวลาเพียงพอ จึงส่งผล

ให้รายได้หลักในส่วนนี้ของภรรยาขาดไป และส่งผลให้รายได้ของครอบครัวต้องลดลงไปด้วย ช่วงนั้นจึงเป็นช่วงที่ภรรยาพยายามจะหาอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว

กระทั่งเมื่อมีแม่ค้าที่ตลาดสดแห่งหนึ่งในพื้นที่อำเภอพนมสารคามได้เข้ามาในชุมชน ประกาศรับซื้อตะไคร้จากคนในหมู่บ้าน แต่ทั้งหมู่บ้านมีตะไคร้ส่งให้แม่ค้านั้นไม่เพียงพอกับความต้องการที่จะรับซื้อ ทำให้ภรรยาและภรรยาคนที่ปลูกตะไคร้ส่งให้แม่ค้าในตลาดสด และหลังจากนั้นจึงเริ่มทดลองปลูกตะไคร้ในที่ดินแปลง 2 ไร่ ใกล้ที่อยู่อาศัย

ภรรยาและภรรยาเริ่มต้นจากการปลูกแปลงเล็กๆ ทดลองปลูกเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ พอตะไคร้เริ่มได้ผลผลิต ภรรยาเริ่มมีรายได้เข้ามาสู่ครอบครัว แต่ก็ไม่มากนักเนื่องจากในแปลงยังไม่มีรายได้จากพืชชนิดอื่น ภรรยาและภรรยาจึงเริ่มปลูกพืชชนิดอื่นเพิ่มขึ้น เช่น กัญชงน้ำว่า กัญชงหอมทอง มะกรูด ตะลิงปลิง มะนาว ชะอม ฯ จนวันหนึ่งพืชหลายชนิดให้ผลผลิตและสร้างรายได้ให้กับครอบครัวภรรยา

รายได้ของครอบครัว

ปัจจุบัน ครอบครัวภรรยาเริ่มมีรายได้จากพืชผลที่ปลูกไว้ 3 แปลง

แปลงแรก เนื้อที่ 29 ไร่ ในปีปัจจุบัน ได้แบ่งการใช้ประโยชน์ออกเป็น 2 ส่วน คือปลูกมันสำปะหลัง 27 ไร่ และปลูกพืชผสมผสาน 2 ไร่ มีต้นทุนและรายได้ในรายละเอียดคือ

- มันสำปะหลัง 27 ไร่ ลงทุนทั้งสิ้น 24,050 บาท (มีรายละเอียดคือ ยาฆ่าหญ้า 3 แกลลอน X แกลลอน 650 บาท, น้ำมันรถ 200 ลิตร X 29.50 บาท, จ้างขุดไร่ละ 300 บาท X 27 ไร่, จ้างเก็บเกี่ยว 5 วัน X 3 คน X 300 บาท, จ้างรถเข็นไปขายตันละ 50 บาท X 72 ตัน) ได้ผลผลิตจำนวน 72 ตัน และขายได้ 2,600 บาทต่อตัน รวมจำนวนเงินที่ขายผลผลิตได้ทั้งสิ้น 187,200 บาท จึงมีรายได้สุทธิจากการขายมันสำปะหลังทั้งสิ้น 163,150 บาท ต่อปี
- พืชผสมผสาน 2 ไร่ ได้แก่ ซึ่งพืชที่ปลูกก็คือ กัญชงน้ำว่า กัญชงหอมทอง มะกรูด ตะลิงปลิง มะนาว ชะอม มีรายได้โดยประมาณ 36,000 บาท ต่อปี

แปลงที่สอง เนื้อที่ 24 ไร่ ปลูกข้าว กข.51 (ทำนา 1 รอบการผลิต ใช้ปุ๋ยคอก/ปุ๋ยขี้หมู) ลงทุนทำนา ทั้งสิ้น 22,120 บาท (มีรายละเอียดคือ จ้างไถคราด 6,000 บาท, จ้างหว่าน 1,680 บาท, จ้างฉีดพ่นสาร กำจัดศัตรูพืช 1,440 บาท, จ้างเก็บเกี่ยว 12,000 บาท, จ้างรถขนส่งข้าวไปขาย 1,000 บาท) ได้ข้าวทั้งหมด 6 ตัน ราคาขาย 6,000 บาทต่อตัน ขายข้าวได้เงิน 36,000 บาท ซึ่งเมื่อหักด้วยต้นทุนการผลิตบน จึงมี รายได้จากการขายข้าวทั้งสิ้น 13,450 บาทต่อปี

ส่วนข้าวที่ปลูกในแปลง 13 ไร่และแปลง 5 ไร่ นั้น ได้ข้าวอินทรีย์รวมกันทั้งหมด 340 ตัน ถูกเก็บไว้ บริโภคภายในครัวเรือน

เมื่อนำรายได้จากแปลงเกษตรเชิงเดี่ยวทั้งสองส่วนคือ มันสำปะหลัง 163,150 บาท และข้าว 13,450 บาท มารวมกัน จมinkerจะมีรายได้เฉพาะส่วนนี้ทั้งสิ้น 176,600 บาทต่อปี ซึ่งรายได้ดังกล่าวนี้จะ ถูกจัดเก็บไว้เป็นเงินทุนสำรองสำหรับค่าใช้จ่ายของครอบครัวในยามที่มีความจำเป็นต้องใช้เงินก่อน เช่น ค่ารักษาพยาบาล ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร ค่าซ่อมแซมบ้าน โดยเฉพาะการนำไปใช้หนี้ของสถาบัน การเงินเมื่อครบกำหนดต้องชำระคืน

รายได้ที่เกิดจากแปลงเกษตรผสมผสาน

ตะไคร้ สามารถตัดขายได้ตลอดทั้งปี โดยเฉลี่ยสามารถตัดขายได้อาทิตย์ละ 3 วัน หรือเฉลี่ยเดือน ละ 13 วัน ในแต่ละวันตัดได้ 10 กิโลกรัม ราคาขายกิโลกรัมละ 10 บาท ดังนั้น จะมีรายได้จากการขาย ตะไคร้ 1,300 บาทต่อเดือน

ข่า ใช้วิธีขุดหน่อขาย แต่ ณ ตอนนี้ผลผลิตที่ได้จากข่ายังมีไม่มาก เพราะเป็นช่วงเริ่มต้นของการปลูก การขายผลผลิตจึงขายเฉพาะในหมู่บ้าน ผลผลิตที่สามารถผลิตได้เฉลี่ยเดือนละ 13 วัน ผลิตได้วันละ 10 กำ ราคาขายกำละ 10 บาท ดังนั้น จะมีรายได้จากข่า 1,300 บาทต่อเดือน

ใบมะกรูด สามารถตัดขายได้ตลอดทั้งปีเช่นเดียวกับตะไคร้ แต่ความถี่ของการตัดนั้นจะทำได้เฉลี่ยเดือนละ 5 ครั้ง ตัดได้ครั้งละประมาณ 3 กิโลกรัม ราคาขายกิโลกรัมละ 15 บาท ดังนั้น จะมีรายได้จากการตัดใบมะกรูดขาย 225 บาทต่อเดือน

กล้วยน้ำว้า โดยเฉลี่ยสามารถตัดขายได้เดือนละ 1 ครั้ง ครั้งละ 5 หวี ราคาขายเฉลี่ยหวีละ 20 บาท ดังนั้น จะมีรายได้จากการขายกล้วยเดือนละ 100 บาท

ในภาพรวมของแปลงผสมผสาน ตอนนี้อยู่ในช่วงของการเริ่มต้นที่จะปรับเปลี่ยนและทดลองทำการผลิตแบบผสมผสาน จึงทำให้พืชผักผลไม้อื่นๆ ที่มีในแปลง ยังไม่สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้อย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย รายได้ที่เกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ ตอนนี้อยู่ที่ประมาณ 3,000 บาทต่อเดือน¹

หากประเมินแบบคร่าวๆ แล้ว จมินทร์บอกว่า “พืชที่ให้ผลผลิตและสามารถเก็บเกี่ยวนำไปจำหน่ายได้ในตอนนี้มีประมาณร้อยละ 20 ของทั้งหมด เนื่องจากพืชผักผลไม้ยังไม่เติบโตพอที่จะให้ดอกให้ผลได้ ณ ขณะนี้สิ่งที่ทำได้ก็คือการรอให้พืชให้ผลผลิต และปลูกเพิ่มในพื้นที่ที่ยังว่างอยู่”

ประโยชน์ที่ได้รับจากแปลงเกษตรผสมผสานนี้คือการมีอาหารที่ปลอดภัยไว้บริโภคในครัวเรือนไม่ต้องซื้อหาจากข้างนอก เมื่อไม่ต้องซื้อหา ค่าใช้จ่ายที่เป็นภาระค่าอาหารของครัวเรือนย่อมลดลง ส่วนรายได้ที่เกิดขึ้นทั้งหมดจากแปลงผสมผสานแห่งนี้ จะถูกนำไปเป็นค่าใช้จ่ายรายเดือนของครัวเรือน

ประโยชน์ที่ได้จากการปลูกพืชผสมผสาน

ประการแรก มีเวลาใช้ชีวิตอยู่กับครอบครัวมากขึ้น ไม่ต้องออกไปทำงานข้างนอก หากต้องการลงแปลง จะไม่มีเงื่อนงำของเวลามาเป็นตัวบังคับ

¹ ค่าใช้จ่ายภายในครัวเรือนประมาณ 13,000 บาทต่อเดือน

ประการที่ 2 มีอาหารที่ปลอดภัยต่อสุขภาพไว้บริโภค โดยเฉพาะพืชผักสวนครัวที่ก่อนหน้านี้ต้องซื้อจากภายนอก ตอนนี้เหลือของที่ต้องซื้อคือ ไข่ เนื้อสัตว์และเครื่องปรุง ซึ่งเป็นการลดภาระค่าใช้จ่ายของครอบครัวได้เป็นอย่างดี และมีเงินเก็บสะสม

ประการที่ 3 วิธีคิดในการดำรงชีวิตเปลี่ยนไปจากเดิม คือการใช้ชีวิตให้ง่ายขึ้นได้ ไม่ต้องดิ้นรนมากเหมือนก่อนหน้านี้ ความต้องการสำคัญอย่างเดียวคือ ความหวังที่จะใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อหาวิธีไถ่ถอนที่ดินทั้ง 7 แปลงกลับมาเป็นของตัวเอง

ประการที่ 4 มีรายได้จากแปลงผสมผสานเพิ่มเข้ามาในครอบครัว ซึ่งในส่วนนี้จมินทร์มองว่า หากพืชผักผลไม้ไม่แปลงให้ผลผลิตอย่างเต็มที่ ครอบครัวจะมีรายได้เป็นกอบเป็นกำอีกหลายเท่า แต่ ณ วันนี้ แม้จะขายผลผลิตได้ไม่มาก แต่ก็สามารถเก็บออมได้จากเงินจำนวนน้อยที่ทำได้ในแต่ละเดือน

ณ วันนี้ กระบวนการแก้ไขปัญหานี้ดินและที่ดินทำกินของจมินทร์ยังไม่สิ้นสุด ที่ดินทุกแปลงยังสุ่มเสี่ยงต่อการหลุดมือ แต่ท่ามกลางความสุ่มเสี่ยงดังกล่าวนี้ จมินทร์ได้พบช่องทางของการสร้างรายได้เพื่อลดค่าใช้จ่าย ลดความเสี่ยงต่อการสร้างหนี้สินก้อนใหม่ให้กับครอบครัวแล้ว

จมินทร์ ณีวงค์

ประยงค์ ณีวงค์

กรณีศึกษาการแก้ไขปัญหาหนี้สินและรักษาที่ทำกิน
ครอบครัวนายสัญญา ยะคะเสม

“สัญญา ยะคะเสม” อายุ 54 ปี ปัจจุบันมีสมาชิกครอบครัวที่อาศัยอยู่ด้วยกันทั้งหมด 6 คน คือ ภรรยา ลูกสาว 2 คน น้องสาว 1 คน และคนดูแลแปลงเกษตรอีก 1 คน สัญญาก่อตั้ง “กลุ่มพัฒนาเกษตรกร หมู่ 7” เมื่อปี 2549 ด้วยเหตุผลที่ว่า การเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มเกษตรกรหลายกลุ่มไม่สามารถแก้ไขปัญหาหนี้สินของตนเองได้ ทำให้สัญญาและจมิตรแยกตัวออกมาและตั้งกลุ่มใหม่แทน

ที่ดินและการใช้ประโยชน์

อาชีพหลักของสัญญาและครอบครัวคือการทำเกษตรกรรมบนที่ดิน 3 แปลงซึ่งเป็นที่ดินที่สัญญาได้รับมรดกมาจากพ่อแม่ มีเนื้อที่รวมกันทั้งหมด 101 ไร่ 3 งาน 125 ตารางวา ที่ดินทั้งหมดนี้อยู่บนโฉนดที่ดิน 3 ใบ มีการใช้ประโยชน์ด้านต่างๆ ที่แตกต่างกันออกไปคือ

แปลงที่ 1 มีเนื้อที่ 46 ไร่ 3 งาน 49 ตารางวา ที่ดินแปลงนี้แบ่งการใช้ประโยชน์ออกเป็น 2 ส่วนคือ **ส่วนที่ 1** ใช้สำหรับปลูกบ้านและโรงเรือนสำหรับเก็บของประมาณ 2 ไร่ **ส่วนที่ 2** ใช้สำหรับปลูกมันสำปะหลัง 30 ไร่ และพื้นที่ที่เหลืออีก 14 ไร่เศษ ใช้สำหรับปลูกพืชหลากหลายชนิด เช่น ไม้(ขายหน่อ) น้ำเต้า ถั่วลิสง โรงเพาะเห็ด(เห็ดนางฟ้า เห็ดภูฐาน) บวบหอม บวบเหลี่ยม มะรุม มะระขี้นก มะเขือ พริก ขี้หนู พักทอง ไข่ ตะไคร้ มะขาม แตงโม ฯ ผลผลิตที่ได้เหล่านี้จะใช้สำหรับบริโภคในครัวเรือนและนำไปขายเป็นรายได้ของครอบครัว ปัจจุบันที่ดินแปลง 46 ไร่ นี้ยังติดจำนองอยู่ที่ธนาคารกรุงไทย จากการใช้เป็นหลักทรัพย์ค้ำประกันเงินกู้ 400,000 บาท

แปลงที่ 2 มีเนื้อที่ 45 ไร่ 76 ตารางวา ที่ดินแปลงนี้ถูกแบ่งใช้ประโยชน์เป็น 2 ส่วนคือ **ส่วนที่ 1** มีทั้งหมด 30 ไร่ ใช้ปลูกมันสำปะหลัง **ส่วนที่ 2** มีทั้งหมด 15 ไร่ 76 ตารางวา ใช้ปลูกไม้ใช้สอย เช่น ยางนา สักทอง กระถินเทพา มะหาด มะค่าโมง สะเดา เพื่อเป็นทุนสำรองสำหรับอนาคต พื้นที่บางส่วนใช้ชุดเป็น

สระสำหรับกักเก็บน้ำไว้ใช้ในแปลงเกษตรช่วงฤดูแล้ง ปัจจุบันที่ดินแปลงนี้ยังติดจำนองอยู่ที่ ธ.ก.ส. จากการใช้เป็นหลักทรัพย์ค้ำประกันเงินกู้ 1,972,080.61 บาท

แปลงที่ 3 มีเนื้อที่ 10 ไร่ เป็นที่ดินแปลงที่ติดกับแปลงที่ 1 ที่ดินแปลงนี้ ใช้ปลูกยูคาลิปตัส ปัจจุบันที่ดินแปลงนี้ถูกใช้เป็นหลักทรัพย์ค้ำประกันเงินกู้ของกองทุนหมุนเวียนเพื่อการกู้ยืมแก่เกษตรกรและผู้ยากจน หรือ กชก. จำนวน 420,000 บาท

รายได้และรายจ่ายของครอบครัว

รายได้ของครอบครัวสัญญาเป็นรายได้ที่มาจากการทำงานเกษตรทั้งหมด ซึ่ง ณ ที่นี้จะแบ่งรายได้ ออกเป็นสองส่วน ส่วนที่หนึ่งคือรายได้รายปี รายได้ส่วนนี้เป็นรายได้จากการทำมันสำปะหลัง ซึ่งจะถูกนำไปใช้สำหรับการชำระหนี้เงินกู้และเก็บเป็นเงินออม ส่วนที่สองคือรายได้รายสัปดาห์ รายได้ส่วนนี้จะถูกนำไปใช้เป็นตัวใช้จ่ายภายในครอบครัว หรือค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ซึ่งรายละเอียดที่มาของรายได้ ดังนี้

รายได้รายปี

ปัจจุบันรายได้ส่วนนี้มาจากการปลูกมันสำปะหลังแล้วขายเป็นหัวมันสด ราคาที่ขายได้ในปัจจุบันอยู่ที่กิโลกรัมละ 2.5 บาท มีเนื้อที่เพาะปลูก 2 แปลง คือ

- แปลงแรก เป็นแปลงที่ถูกแบ่งออกมาจากที่ดินแปลงใหญ่ แปลงที่ 1 เพื่อปลูกมันสำปะหลัง 30 ไร่ ปลูกทั้งหมด 2 รอบต่อปี ขายได้รอบละประมาณ 13,000 บาท ดังนั้น ในแต่ละปีจะมีรายได้จากการขายมันสำปะหลังในแปลงนี้ประมาณ 26,000 บาท
- แปลงที่สอง เป็นแปลงที่ถูกแบ่งออกมาจากที่ดินแปลงใหญ่ แปลงที่ 2 เพื่อปลูกมันสำปะหลัง 30 ไร่ ปลูก 2 รอบต่อปี ขายได้เงินรอบละประมาณ 20,000 บาท ดังนั้น ในแต่ละปีจะมีรายได้จากการขายมันสำปะหลังแปลงนี้ประมาณ 40,000 บาท

เมื่อนำรายได้จากการขายมันสำปะหลังทั้งสองแปลงมารวมกันแล้ว จะมีรายได้จากการขายมันสำปะหลัง 66,000 บาทต่อปี เมื่อหักค่าใช้จ่าย (ซึ่งมีเฉพาะค่าน้ำมันรถไถตัวเอง) ประมาณ 3,000 บาทต่อปี จะเหลือเป็นรายได้จากส่วนนี้ 63,000 บาทต่อปี

นอกเหนือจากรายได้ที่มาจากการขายมันสำปะหลังแล้ว ยังมีรายได้ที่มาจากการขายแตงโมจำนวนหนึ่งซึ่งปลูกสลับไปในแปลงมันสำปะหลัง ในฤดูกาลที่ผ่านมามีหักค่าใช้จ่ายแล้วเหลือเป็นรายได้ประมาณ 10,000 บาท และเมื่อนำรายได้ที่เป็นเงินก้อนทั้งหมดรวมกันแล้วจะพบว่า สัตถุญาจะมีรายได้ทั้งสิ้น 73,000 บาทต่อปี

รายได้รายสัปดาห์

รายได้ส่วนนี้มาจากแปลงเกษตรที่ปลูกพืชหลากหลายชนิด และส่วนใหญ่เป็นพืชอายุสั้น และนำไปขายเองในชุมชนและตลาดสดท้องถิ่น ซึ่งตอนนี้สัญญาเริ่มปลูกพืชหลากหลายชนิด เพื่อที่จะทำให้มีรายได้ประจำทุกอาทิตย์ แต่เนื่องจากเป็นปีแรกที่สัญญาเริ่มลงมือปลูก จึงมีเฉพาะบางชนิดที่ได้ผลผลิตเท่านั้น รายได้ ณ ปัจจุบันจากการขายผลผลิตเหล่านี้เฉลี่ยจะอยู่ที่ประมาณ 4,000 บาทต่อเดือน เมื่อรวมกับรายได้ที่มาจากการขายเห็ดเดือนละ 3,620 บาทแล้ว จะมีรายได้ในส่วนนี้ 7,620 บาทต่อเดือน

ค่าใช้จ่ายของครอบครัวสัญญาในปัจจุบันหลักๆ ได้แก่ ข้าวสาร แก๊สรถยนต์ น้ำมันรถมอเตอร์ไซด์ อาหารและเครื่องปรุง แก๊สหุงต้ม ค่าเล่าเรียนบุตร ค่าไฟฟ้า ค่าน้ำประปา ค่าภาษีสังคม ค่าจ้างคนงานดูแลแปลงเกษตรและอื่นๆ รวมทั้งสิ้นประมาณปีละ **13,621** บาท ส่วนค่าใช้จ่ายอื่นๆ เช่น น้ำยาซักผ้า น้ำยาล้างจาน ครีมอาบน้ำ ยาสระผม จะผลิตใช้เองในครัวเรือน

หนี้สินของครอบครัว

สัญญาเริ่มมีหนี้ครั้งแรกจากความต้องการที่จะนำเงินไปลงทุนทำการเกษตร สัญญาเริ่มยื่นคำขอกู้หนี้จากธนาคารกรุงไทยโดยใช้โฉนดที่ดินเป็นหลักทรัพย์ค้ำประกันเมื่อวงเงินกู้ถึงเพดาน สัญญาได้ใช้โฉนดที่ดินแปลงที่ 2 เป็นหลักทรัพย์ค้ำประกันเงินกู้จากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.

ก.ส.) หลังจากนั้นสัญญาก็ได้ขอกู้หนี้ยีกก้อน เพื่อนำมาใช้สำหรับเป็นเงินหมุนเวียนในครอบครัวและลงทุนด้านการเกษตร หนี้สินทั้งหมดที่กล่าวมามีความเกี่ยวเนื่องกันอย่างมีนัยดังนี้

หนี้ก้อนแรก

หนี้ก้อนแรก เป็นหนี้ที่ติดอยู่กับธนาคารกรุงไทย เกิดจากการกู้ยืม 2 รอบคือ

รอบแรก ขอกู้เมื่อปี 2538 ช่วงนั้นเป็นช่วงที่สัญญาขอกู้เพื่อใช้สำหรับการลงทุนปลูกมะม่วง และปลูกไผ่ตง สัญญาใช้หลักทรัพย์สำหรับค้ำประกันเงินกู้ก้อนแรกคือ ที่ดินแปลงที่ 1 ซึ่งมีราคาประเมินอยู่ที่ 4,000,000 บาท แต่ธนาคารกรุงไทยมีเงื่อนไขการปล่อยเงินกู้ให้ลูกค้าได้ไม่เกินครึ่งหนึ่งของราคาประเมิน ซึ่งก็คือไม่เกิน 2,000,000 บาท แต่สัญญามีความจำเป็นในการใช้เงินไม่ถึง การกู้รอบแรกจึงเป็นยอดหนี้จำนวน 400,000 บาท

รอบที่สอง กู้ยืมเมื่อต้นปี 2540 เป็นช่วงที่มะม่วงและไผ่ตงยังไม่ให้ผลผลิต ระหว่างนั้น สัญญาต้องการลงทุนเลี้ยงไก่ไข่ จากการประเมินเม็ดเงินสำหรับการลงทุนแล้ว จะอยู่ที่ประมาณ 4,000,000 บาท แต่ปัญหาตอนนั้นก็คือ มีความต้องการที่จะลงทุนแต่ไม่มีเงินลงทุน จึงเป็นเหตุให้สัญญาต้องยื่นขอเพิ่มวงเงินกู้กับธนาคารกรุงไทย จากเดิม(หนี้สินก้อนแรก) 400,000 บาท เป็น 2,000,000 บาท(เต็มเพดานที่สามารถกู้ได้) ซึ่งธนาคารกรุงไทยก็ได้ให้เงินกู้เพิ่มอีก 1,600,000 บาท แต่ก็ยังไม่เพียงพอสำหรับเงินลงทุนที่ต้องการ สัญญาจึงนำที่ดินแปลงที่ 2 ไปยื่นเรื่องขอกู้กับ ธ.ก.ส. เพื่อให้มีเงินมาลงทุนมากขึ้น

แต่เมื่อความสามารถในการใช้หนี้สินของสัญญาไม่เป็นไปตามที่กำหนด ปี 2546 ธนาคารกรุงไทยจึงยื่นฟ้องสัญญา ซึ่งกระบวนการฟ้องร้องจบลงด้วยการขายหนี้ให้กับบริษัทบริหารสินทรัพย์กรุงเทพ จำกัด (บสภ.)

หนี้ก้อนที่สอง

หนี้ก้อนที่สองที่สัญญาได้ยื่นขอกู้จาก ธ.ก.ส. เกิดขึ้นในปีเดียวกันกับหนี้ก้อนแรก(รอบที่สอง) คือเมื่อปี 2540 การกู้หนี้ยีกรอบนี้ สัญญานำไปใช้สำหรับการลงทุนเลี้ยงไก่ไข่ มีหลักทรัพย์ค้ำประกันคือที่ดินแปลงที่ 2 ราคาประเมินที่ดินแปลงนี้อยู่ที่ 4,000,000 บาท แต่ ธ.ก.ส. มีเงื่อนไขให้กู้ได้จริงไม่เกินครึ่งหนึ่ง

ของราคาประเมิน นั่นก็คือไม่เกิน 2,000,000 บาท และยอดเงินที่สัญญาผู้ได้จริงเป็นจำนวน 1,972,080.61 บาท

หลังจากลงทุนเลี้ยงไก่ไข่ สัญญาสามารถเก็บไข่ไก่ขายเป็นรายได้และมีเงินเก็บจำนวนหนึ่งสำหรับเตรียมใช้หนี้คั้น แต่เมื่อรัฐบาลสมัยพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ เป็นนายกรัฐมนตรี ประกาศลดตัวค่าเงินบาท ส่งผลโดยตรงต่อผู้ประกอบการทั่วประเทศรวมถึงสัญญาด้วย รายได้จากการขายไข่ตกต่ำ ข้าวของแพง สัญญาจึงสามารถใช้หนี้คั้น ธ.ก.ส. ได้เฉพาะดอกเบี้ยเท่านั้น

กระทั่งปี 2543 ผลพวงจากสถานการณ์ทางเศรษฐกิจตกต่ำ ทำให้สัญญาแบกรับภาระหนี้สินที่มีอยู่ต่อไปไม่ไหว เป็นเหตุให้สัญญาจำเป็นต้องหยุดการชำระหนี้คั้นให้กับ ธ.ก.ส. เมื่อไม่มีความสามารถในการใช้หนี้คั้น หนี้ก้อนนี้จึงกลายเป็นหนี้สินสะสมมาจนถึงปัจจุบัน เมื่อนับรวมระยะเวลาที่ติดค้างชำระจากวันที่เริ่มขอกู้จนกระทั่งปัจจุบันจะอยู่ที่ประมาณ 16 ปี ณ ขณะนี้ หนี้ก้อนนี้ได้มีการขึ้นทะเบียนไว้ที่กองทุนฟื้นฟู เพื่อให้ดำเนินการซื้อหนี้ ซึ่งการตรวจสอบรายละเอียดต่างๆ ได้ผ่านหมดแล้ว เหลือเพียงการรอให้กองทุนฟื้นฟู อนุมัติงบประมาณเพื่อซื้อหนี้เท่านั้น

หนี้ก้อนที่สาม

หนี้ก้อนนี้เป็นหนี้ที่ขอกู้จากกองทุนหมุนเวียนเพื่อการกู้ยืมแก่เกษตรกรและผู้ยากจน หรือ กชก. เมื่อปี 2552 เพื่อนำมาเป็นทุนหมุนเวียนภายในครอบครัวและลงทุนด้านการเกษตร หลักทรัพย์ที่ใช้ในการค้ำประกันคือที่ดินแปลงที่ 3 ซึ่งมีเนื้อที่ 10 ไร่ ราคาประเมินที่ดินแปลงนี้อยู่ที่ 1,100,000 บาท สัญญาได้ยื่นขอกู้เป็นจำนวนเงิน 420,000 บาท ปัจจุบันหนี้ก้อนนี้เป็นหนี้เพียงก้อนเดียวที่สัญญาได้มีการชำระคืนทั้งเงินต้นและดอกเบี้ยเป็นประจำทุกปี ปีละ 32,000 บาท

แนวคิดและมุมมองการแก้ไขปัญหาหนี้สิน

สัญญาามีมุมมองเรื่องการแก้ไขปัญหาหนี้สินว่า ในระยะที่ผ่านมาตนเองและครอบครัวมีความพยายามที่จะหาช่องทางในการแก้ไขปัญหาหนี้สินมาตลอด เพียงแต่ในช่วงที่ผ่านมา ตนได้พุ่งเป้าหมายไปที่การแก้ไขปัญหาหนี้สินภายใต้กลไกของกองทุนฟื้นฟูฯ มากเกินไป จนทำให้ไม่มีเวลาเอาจริงเอาจังกับการบริหารจัดการแปลงเกษตรของตนเอง สัญญามองว่า ณ ปัจจุบันตนเองเริ่มเห็นช่องทางในการสร้างรายได้ ซึ่งจำเป็นต้องมี 2 ส่วน คือ การปลูกพืชที่มีรายได้เป็นก้อนรายปี (มันสำปะหลัง ยูคาลิปตัส แดงโสม ฯ) กับการปลูกพืชระยะสั้นและพืชอาหาร เพื่อให้มีรายได้ประจำรายวันและรายสัปดาห์ รวมทั้งมีแหล่งอาหารของครอบครัว เป็นการลดค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน และสิ่งหนึ่งที่ครอบครัวตนเองกำลังทำอยู่เพื่อลดค่าใช้จ่ายของครอบครัวอีกทางหนึ่งก็คือ การทำน้ำยาซักผ้า น้ำยาล้างจาน แชมพู ครีมนวดน้ำฯ ใช้เอง ซึ่งสิ่งเหล่านี้สามารถลดค่าใช้จ่ายของครอบครัวต่อเดือนได้เป็นจำนวนมาก สัญญาคาดการณ์ว่า ในอีกไม่นานเมื่อพืชผักที่ปลูกให้ผลผลิตได้ทุกชนิดแล้ว น่าจะสร้างรายได้รายเดือนให้กับครอบครัวได้มากขึ้นกว่าเดิม

ประสบการณ์จากการรวมกลุ่ม

ประการที่ 1 สามารถทำให้สมาชิกกลุ่มรวมตัวกันได้เห็นยวเนนมากขึ้น จากการที่กลุ่มมีวินัยและมีกิจกรรมกลุ่มอย่างต่อเนื่อง

ประการที่ 2 ประสบการณ์การทำงานตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา นับจากการสมัครเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มวันแรกจนถึงปัจจุบัน ทำให้สามารถแยกความสำคัญของการแก้ไขปัญหา ซึ่งมี 2 ส่วนคือ การผลักดันให้เกิดการแก้ไขปัญหาเชิงนโยบายทั้งของสมาชิกและของตัวเอง และการสร้างรูปธรรมระดับแปลงเพื่อเป็นแบบอย่างให้กับสมาชิก และเพื่อลดต้นทุนค่าใช้จ่าย เพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว

ประการที่ 3 สามารถวิเคราะห์ได้ว่า หากเกษตรกรจะอยู่รอดได้นั้น ต้องทำการผลิต 2 แบบคือ ปลูกพืชที่สร้างรายได้หลักเพื่อเป็นเงินทุนสำรองหรือเงินออมสำหรับครอบครัวไว้ใช้จ่ายยามจำเป็น โดยเฉพาะการใช้หนี้คืนให้กับสถาบันการเงิน ส่วนอีกด้านคือ การปลูกพืชผักแบบผสมผสาน เพื่อให้มีอาหารไว้บริโภคสำหรับครัวเรือน เพื่อลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว

ขอขอบคุณ ข้อมูลและผู้ให้สัมภาษณ์

1. สภาเครือข่ายองค์กรเกษตรกรแห่งประเทศไทย จังหวัดฉะเชิงเทรา
2. กลุ่มพัฒนาเกษตรกรหมู่ 7 และสมาชิกกลุ่มทุกท่าน
3. คุณสัญญา ยะคะเสม
4. คุณรมณี เกิดศรี
5. คุณจรินทร์ ณีวงศ์
6. คุณประยงค์ ณีวงศ์
7. คุณมนัส เจียเจริญ

กลุ่มปฏิบัติงานท้องถิ่นไร้พรมแดน (LocalAct)

เลขที่ 55/245 ซอยงามวงศ์วาน 32 แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210

โทรศัพท์: 0-2953-3541, โทรสาร : 0-2953-3542

เว็บไซต์ : www.landactionthai.org , เฟสบุ๊ก : <https://www.facebook.com/LocalAct>